

ARA DIUMENGE

22_03_2015 #46

**NINGÚ ESTIMA
LES VIUDES BLANQUES**

La lluita per la dignitat de les dones que es queden soles a l'Índia

és lenta i encara topa amb la tradició i el masclisme

DONES INVISIBLES

La vida en femení a l'Índia ja és complicada per la poca consideració social, però el fenomen s'exagera fins a límits insuportables en el cas de les viudes, repudiades tres cops: com a dones, com a mares, com a filles

TEXT__JORDI FERRANDO FOTOS__MONTSE ARGERICH

Radhe radhe... Radhe radhe... Radhe radhe...

EN EL PETIT JARDÍ D'UNA MISSIÓ DE CARITAT, LES DONES ENS SALUDEN AMB SIMPATIA malgrat la seva condició. Algunes, poques, no veuen amb bons ulls els occidentals, però la majoria estan encantades de ser el subjecte de les fotografies. Són quasi tres-centes, totes fent cua per obtenir una mica de menjar. Totes viudes. Vrindavan, una petita ciutat al nord de l'Índia famosa per ser punt de trobada dels fidels de Krixna, acull també una altra realitat: més de vint mil dones, totes elles sense marit, cerquen asil en aquest indret. Viuen en cases particulars però sobretot en àixrams, una mena d'agrupacions espartanes de cel·les amb un jardí, un temple i serveis comunitaris. Teòricament, aquests espais van néixer per a la meditació, però per a moltes viudes del subcontinent s'han convertit en un refugi. En l'únic refugi.

Segons una tradició índia anomenada *sati*, quan un home es mor la seva esposa l'hauria de seguir en el viatge i immolar-se amb ell en la pira funerària. Encara que aquest costum va ser abolit per llei el 1829, la seva ombra és molt allargada i es manifesta encara avui en forma d'absoluta marginació. La dona que es queda sense marit és, molt sovint, repudiada per les famílies i allunyada de la societat, sense possibilitats de refer-se amb una nova vida. No es concep la idea d'un nou casament ni tampoc una pensió. A l'estat de Bengala, on l'exclusió de les dones del testament no està permesa, moltíssimes famílies es desfan de les viudes per evitar que reclamin els seus drets hereditaris.

Al pati les viudes formen grups. Es retroben; algunes ja es coneixen perquè viuen juntes. Somriuen i s'ajuden. Perquè no ho fa ningú més.

A l'Índia les dones no gaudeixen d'un tracte paritari, ans al contrari. Sense una figura masculina estan considerades un pes;

per als pares, que els hauran de procurar un dot; per als marits, que les hauran de mantenir; per als fills, que se n'hauran d'encarregar quan no puguin treballar... Curta és la memòria dels mascles que no es recorden que ells no existirien sense una mare, que no tindrien fills sense una esposa, que no serien res sense una companya al costat.

I els homes encarregats de repartir els aliments no les tracten pas millor. Les criden per posar-les en ordre, les empenyen, les miren com un destorb. En alguns moments sembla una escena de camp de concentració, amb presoneres i guardians en el moment de la distribució d'un minso ranxo. Alguns dels treballadors porten bastons. Per sort els utilitzen únicament per espantar les mones, una de les plagues d'aquest indret perquè intenten robar els queviures. A Vrindavan els primats han *evolucionat* agafant el pitjor de l'espècie humana: són egoistes, lladres, descarats...

Totes les dones de la cua porten un paper rosa a la mà. Aquest full els dona dret al subministrament. L'entitat que ofereix el servei regala, una vegada al mes, la possibilitat d'obtenir un subsidi gratuït. Però només a les aproximadament 1.300 persones registrades, amb nom i fotografia, que omplen les pàgines dels quaderns dipositats damunt la taula. Una mica de farina, d'arròs, de sucre, de lleties i d'oli per cuinar formen la ració que pertoca a cadascuna de les viudes. Un tresor preuat per intentar sobreviure alguns dies més. Una gran part es dediquen a recitar lloances a carvi d'almoïna. Altres demanen caritat a les escales d'accés als temples. Comparteixen misèria, colze a colze, amb els *sadhu* vestits de taronja i amb tota la gamma de pidolaires que lluiten cada dia per veure un nou sol.

Moltes viudes vesteixen de blanc, el color del dol, i porten els cabells curts. Les han despullat de tot el que significa feminitat: el *bindi* (un punt vermell al front), el *mangalsutra* (el cordó de la felicitat), el *sindur* (la ratlla verme-

lla entre els cabells) i els collars, braçalets i anells dels dits dels peus. Passegen pels carrers de la ciutat com fantasmes, amb la mirada absent. Tampoc les veu ningú... O quasi.

En un temple una d'aquestes dones es prepara per a la cerimònia. Hi assisteix cada dia, a primera fila, recollida i encorbada pel pas dels anys i de la càrrega suportada. Recita amb devoció els cants en honor del déu. Un dia, una vaca entra a l'espai sagrat i pren part en l'acte com un fidel més. Però el quadrúpede està considerat com a sagrat i la velleja intenta tocar-lo amb reverència. Li agafa la cua i se la frega als vestits. Un altre animal, amb dues cames però menys cervell, aparta del seu camí la pobra dona, tot i que d'espai n'hi ha de sobres. El fràgil cos dins el sari blanc tremola, però, malauradament, ja hi està acostumat. Quan l'home se'n va ella reprèn l'adoració i després, amb pas lent, surt del temple. Casa seva és a pocs metres de la porta i la dona desapareix dins la foscor d'un lloc conegut i sense crueltat.

IGNORÀNCIA PERPETUADA

Per a molta gent del lloc les viudes no existeixen. Quan es parla amb els homes, ja siguin professors d'escola, treballadors d'un institut estatal, gent de negocis o profetes, tots eviten el tema. Parlen de Krixna i de la seva parella indissoluble, tan lligada al déu que el nom que utilitzen és RadhaKrixna, un sol vocable. Parlen de com els amants ballaven dia i nit en un llit de flors, parlen de l'amor que omple tots els camins de la il·luminació, parlen de com per arribar a la veritat s'ha de passar per la figura femenina... Però en realitat perpetuen una ignorància que es transmet de generació en generació. Alguns estudis assenyalen que el nombre de viudes a l'Índia podria ser al voltant de quaranta milions, però... com es poden comptar unes persones que als ulls de la societat no hi són? Com es pot censar una població invisible?

La Moti és la més petita, però només de mida. El seu nom significa *persona diminuta* i és coneguda a tot el barri. Camina molt encorbada, amb l'esquena plegada i la mirada a terra. Sorprèn que encara pugui moure's. Viu a prop del temple on va sempre. De camí, recull algunes bosses de plàstic que li serveixen com a coixí, s'asseu al llindar de la porta i espera. Els genolls li toquen la cara i ocupa tan poc espai que podria cabre en una maleta de mà. És encara presumida, la Moti: porta un anell i braçalets, però està tan prima que se'ls posa més amunt del colze. No demana res però molta gent li dona una almoïna.

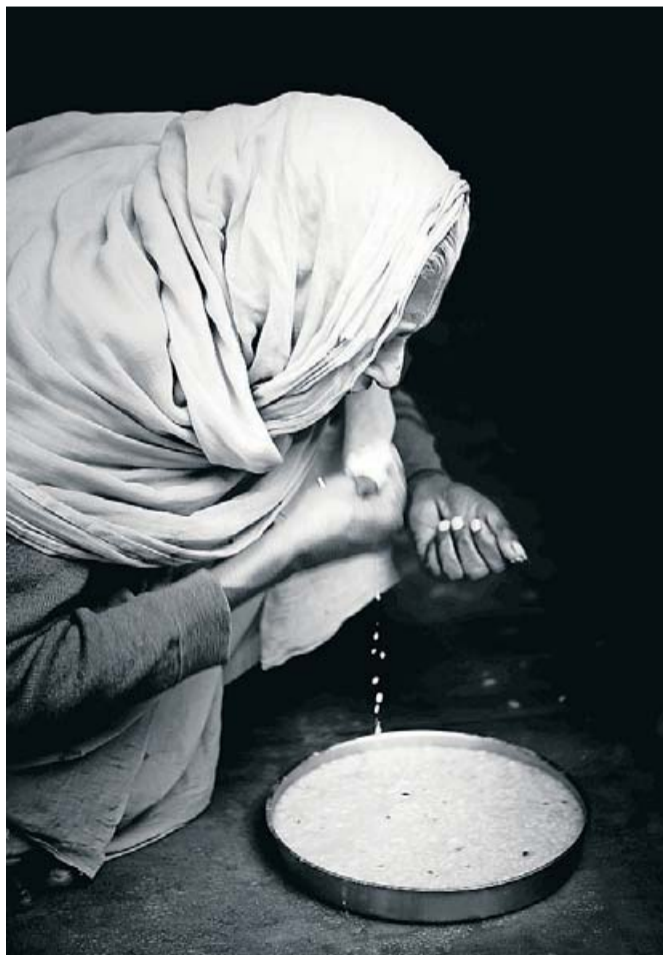
Una anciana viu en una de les habitacions més velles de l'àixram. La seva filla l'ha vingut a visitar. També ha arribat una amiga, vestida de blanc com ella. La pobresa és evident arreu però la senyora ofereix als hostes tot el que té: una rialla sincera, una conversa decidida i una mica d'aliments beneïts. La cambra és bàsica: un llit rosegat, un magatzem empolsinat, plats i estris de cuina, algun moble mig desmuntat i tantes imatges de Krixna, omnipresent en les seves múltiples manifestacions. I també la fotografia d'un guru, en blanc i negre, amb el paper una mica gastat. Sembla com si a Vrindavan la fe alimentés més que el menjar.

Per a moltes viudes és així. Quan són expulsades de les seves llars només tenen dues opcions: morir o emprendre el viatge espiritual vers el *moksha*, el paradís, que les ajudi a passar aquest purgatori terrenal. Les de casta més noble -perquè cap categoria s'escapa d'aquest flagell- normalment es dirigeixen a Benarés. Les més pobres arriben a Vrindavan... i desapareixen en l'oblit. Cap notícia arribarà mai més a les orelles dels parents, ni tan sols la seva defunció. Deixaran d'existir o, més ben dit, ja ho van fer el dia que es van quedar viudes. Un percentatge massa alt són nenes casades per obligació amb homes grans els quals, llei natural imposa, abandonen el cos molt

BLANC DE DOL. Mirades de joia, de súplica, d'aprensíó o senzillament d'absència... Les viudes a l'Índia no tenen una vida fàcil i moltes viuen dedicades a l'oració i devoció al déu Krixna. Es reconeixen pels dibuixos que sovint porten al front i pels vestits blancs que les identifiquen davant una societat que encara no accepta la seva presència i que les converteix en persones invisibles sense drets ni possibilitats de sobreviure per elles mateixes.

L'ESPERA PEL MENJAR. Les viudes es veuen empeses a refugiar-se en asrams, unes residències molt espartanes on s'agrupen a centenars. Mengem ràpidament el poc que els arriba de les donacions i sovint pidolen a la vora dels temples o busquen organitzacions que els facin caritat. Les cues són una constant en la seva vida.

abans que les desafortunades. Elles sofreixen la pitjor part de totes, ja que sovint són víctimes de tot tipus d'ultratges per part de les persones que les haurien de protegir o dels propietaris dels àixram on les acullen. Segons el cens de crims del ministeri de l'Interior de Delhi, a l'Índia hi ha una violació cada 20 minuts, i aquesta xifra no es pot canviar protegint ni engabiant les dones, sinó educant tothom en la igualtat i el respecte. Respecte per la dona com a persona. Respecte inexistent en una violació privada o pública, amb l'acceptació d'una part de la societat; respecte inexistent en una boda sense consentiment (ni sentiment) entre menors...

En un dels àixrams més grans de Vrindavan hi viuen centenars de viudes. Són tant que quan preguen ocupen quatre sales en tres edificis diferents. Quan l'oració comença l'ambient es torna místic i els cants s'acompanyen amb música de tambors i platerets. La llum natural es filtra per les finestres del sostre i il·lumina delicadament els vels i els rostres de les dones. Però no es poden fer fotografies, i obtenir el permís, encara que sigui només per a fins humanitaris, es converteix en una cursa d'obstacles: jutges corruptes, burocràcia infinita, traves i explicacions contínues... Sembla com si la voluntat d'ajudar aquest col·lectiu en dificultat no existís, almenys per part de molts homes.

UNA MISSIÓ UTÒPICA

De fet, l'organització més activa, anomenada Guild for Service, l'ha fundada una dona, viuda: la metge Mohini Giri. Aquesta senyora, d'aspecte afable, cara somrient i energia inesgotable, lluita des de fa anys a favor de la comunitat de viudes promovent, entre altres coses, obtenir una feina remunerada, tornar a vestir amb colors i, si s'escau, un nou matrimoni. Però si el camí de conscienciar una dona de la seva dignitat és difícil, canviar la mentalitat dels mascles respecte al sexe contrari és, a l'Índia i arreu, una missió poc menys que utòpica.

En la cultura ancestral del subcontinent una dona està lligada a l'home, d'una manera o una altra, ja sigui com a filla, com a esposa, com a mare o com a germana, però no com a ésser independent. No és estrany que a una parella -heterosexual- d'occidentals se'ls demani el grau de parentiu perquè sembla com si no es pogués identificar la dona sense l'home. I és aquesta llibertat de la qual gaudeixen les dones la que més desconcerta molts homes, fins al punt de permetre's actituds que no gosarien mai adoptar cap a les seves compatriotes. Potser fruit de la repressió sentimental de la cultura índia, on les mostres d'afecte en públic no estan permeses o ben

vistes, l'emancipació de la dona està associada a la promiscuïtat. A les zones més modernes de les grans metròpolis ja no és estrany veure parelles agafades de la mà però a l'Índia dels poblats i ciutats menors aquest gest és encara tabú, com també una senzilla abraçada. És en aquests llocs on el progrés i la tradició xoquen sense solució, i els nois amb moto, ulleres de sol i actitud prepotent i agressiva no tenen res a veure amb el respecte que somiava Gandhi.

La distribució de queviures està a punt de començar. Les viudes finalment han aconseguit formar una serp uniforme. Arriben els responsables de l'organització i alguns convidats, també dones. Joies i saris elegants, refinats. Tothom es relaxa, fins i tot els guardians que abans eren esquerps i malcarats. Regna un ambient de cordialitat. La fila es comença a moure i els nouvinguts fan el seu paper: durant deu minuts reparteixen bosses i somriures. Es fan fotografies amb un mòbil d'última generació i tot seguit marxen.

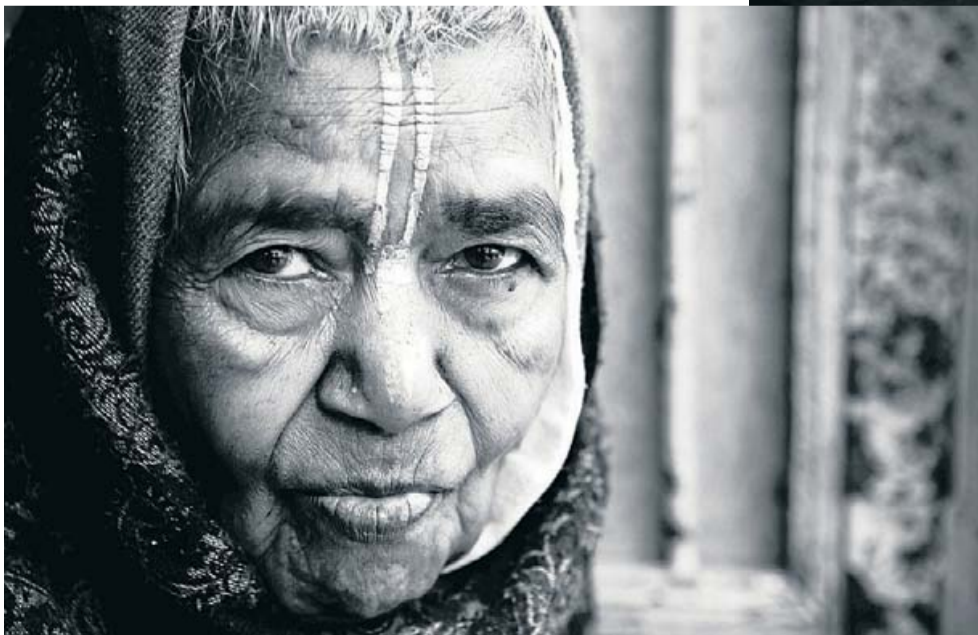
FORTALESA PER RESISTIR A LA MORT

Les viudes, però, encara hi són... i comencen a cantar. Primer una sola, tot seguit la segona, la tercera i després un grup més gran. Una pregària d'agraïment que omple l'aire de llum. Un dels homes, abans irritat, s'afegeix al cor. Una sensació d'alliberament es passeja entre els presents mentre el ritual no s'atura: les dones lliuren el paper d'identificació, agafen els aliments, omplen el pot d'oli... i després s'allunyen una mica per ordenar el fardell, posar-se la càrrega damunt el cap, en perfecte equilibri, i dirigir-se cap als seus allotjaments. La serp va perdent escates i el jardí de la missió es va buidant.

Passaran dies de silenci abans de la propera beneficència. Mentrestant, aquestes dones de fortaleza extraordinària continuaran resistint a la mort, ombres diàfanes sota el sol d'un país que les amaga quan les hauria de cuidar com un tresor. Algunes potser no tornaran. La seva lluita en aquest món hostil s'haurà acabat, però elles, més que ningú, mereixeran trobar la pau, la serenitat i tot el que els ha sigut negat en aquesta vida.

Quan ens saluden els seus ulls cansats brillen i la seva mirada sembla agraïda. Durant uns instants han deixat de ser invisibles i s'han convertit en les persones més belles i admirades del món. Han recordat la dignitat que mai les ha abandonat i que les empeny en totes i cadascuna de les jornades del seu dur, injust i imposat camí.

Les viudes blanques s'acomiadren i, no obstant la seva condició, la veu sona pura... "Radhe radhe!" ■

NETEJANT ABANS DE PREGAR. En les zones de pregària dels asrams la sacralitat imposa anar descalç. Per tant, la neteja és diària i ha de ser constant. Les feines humils no espanten aquestes dones, obligades a sobreviure en condicions que semblarien impossibles... Aquest patiment es reflecteix als seus rostres.